

NÄRMARE OM BEFOLKNINGSSKYDD

Befolkningsskydd är räddningsverksamhet i undantagsförhållanden som genom internationella avtal har en särskild ställning. Personal, material och lokaler som används för befolkningsskydd åtnjuter särskilt skydd i väpnade konflikter. Befolkningsskyddets kännetecken är en liksidig blå triangel mot orangefärgad bakgrund. I Finland ska material som används för befolkningsskydd även märkas med beteckningen VVS (väestön siviilisuoja, civilskydd av befolkningen).

Rikets räddningslag (FFS 379/2011) innehåller centrala bestämmelser om befolkningsskyddsberedskap och sådant samarbete med olika myndigheter inom befolkningsskyddsområdet som är viktigt för räddningsväsendet. Verksamheten enligt räddningslagen ska planeras och ordnas så att den är möjlig även under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen (FFS 1552/2011).

Med undantagsförhållanden avses en sådan säkerhetssituation där myndigheterna måste ty sig till befogenheter utöver det normala för att få kontroll över situationen. De kan till exempel reglera om rätten att vistas eller avlägsna sig från en viss ort eller beordra personer att delta i obligatorisk arbetstjänst. Undantagsförhållandena definieras i beredskapslagen och avser bland annat krig eller krigshot, efterkrigstillstånd eller militärt tryck mot Finland. Även en mycket allvarlig storolycka kan förutsätta att man utövar befogenheter enligt beredskapslagen.

Beredskap för befolkningsskydd

Räddningsväsendet har beredskap också för undantagsförhållanden. De viktigaste uppgifterna är att upptäcka risker och varna för dem, se till att befolkningen vid behov kan skydda sig samt garantera att nödvändiga resurser finns och att hjälpen är effektiv under undantagsförhållanden.

Med befolkningsskydd avses skydd av människor och egendom samt räddningsåtgärder i undantagsförhållanden och beredskap för dessa. Följande förberedelser görs under normala förhållanden:

- planering och utbildning som gäller undantagsförhållanden
- byggande av skyddsrum
- beredskap för evakuering, räddningsverksamhet, första hjälpen, försörjning av befolkningen samt röjning och rengöring
- upprätthållande av lednings-, övervaknings- och larmsystem samt datatrafik
- kontinuerlig strålningsmätning

Uppgifterna inom befolkningsskyddet är fördelade mellan räddningsmyndigheter, kommunerna och ett flertal andra myndigheter.

Befolkningsskyddet som hör till den offentliga förvaltningen

- Myndigheterna planerar sin verksamhet med tanke på eventuella störningar och undantag och har beredskap att skydda människor och egendom.

Ledningsansvaret för planeringen av befolkningsskyddet ankommer på inrikesministeriets räddningsavdelning. Avdelningen ger föreskrifter till myndigheterna om beredningen av befolkningsskyddet och dess organisation samt vid behov om samarbete mellan olika myndigheter.

Inrikesministeriet och regionförvaltningsverken kan förordna ledningspersonalen och den övriga specialpersonalen inom befolkningsskyddet att delta i utbildning inom befolkningsskyddet. Statliga och kommunala myndigheter är skyldiga att sköta de åligganden som hör till dem samt att hålla beredskap för dessa och delta i utbildning.

Räddningsväsendet i området uppgör planer i samarbete med kommunerna för skyddande av befolkningen samt organiserar den egna beredskapen. De grupper som behövs för räddning, första hjälpen, sjuktransporter och andra serviceuppdrag inrättas när undantagsförhållanden träder i kraft. Omkring 85 000 personer arbetar då i sådana uppdrag.

Ledningscentraler med kommunikationsförbindelser inrättas redan under normala förhållanden. I undantagsförhållanden tas de i bruk vid inrikesministeriet, regionförvaltningsverken och inom de lokala räddningsväsendena. Kommuner skall också ha egna ledningscentraler där de kan fungera i undantagsförhållanden.

Alla myndigheter är skyldiga att planera och vidta andra beredskapsåtgärder så att de så väl som möjligt kan utföra sina uppgifter i alla förhållanden.

Egen beredskap hos företag, inrättningar, fastighetsägare samt medborgare

- Egen beredskap har stor betydelse även i undantagsförhållanden. Den som äger eller förvaltar en byggnad, ämbetsverk, inrättningar och andra sammanslutningar är skyldiga att ha beredskap för sådana räddningsinsatser som de på egen hand förmår göra. Särskilt definierade inrättningar skall uppgöra räddningsplaner som anger hur farliga situationer förebyggs och vilka åtgärder vidtas vid olyckor och tillbud. (Statsrådets förordning om räddningsväsendet 407/2011 § 1).

SKYDDSRUM

Skyddsrummen finns till för att skydda människor mot byggnadsras, tryckvåg efter explosion, splitter, gas, strålning och eldsvåda.

Fastighetsägare skall i samband med nybyggen inrätta ett skyddsrum om byggnadens storlek är minst 1.200 m².

Skyddsrummet skall ge skydd mot strålning, gas och konventionella vapen. Skyddsplatser finns i landet för närmare 3,4 miljoner människor. Skyddsrummen finns i bostadshus och i allmänna byggnader. Av skyddsrummen är 40 % placerade i samband med arbetsplatser och 60 % i samband med bostäder. De allmänna skyddsrummen har beredskap för 110 000 människor totalt. Skyddsrum saknas vanligen på landsbygden och på småhusområden.

Flervåningshus kan ha eget skyddsrum eller ett skyddsrum som är gemensamt för flera hus. Skyddsrummet ligger vanligtvis i källaren eller i byggnadens nedersta våning. På dörren finns befolkningsskyddets kännetecken: en blå triangel mot orangefärgad bakgrund.

Den som i huset utsetts till ansvarig för skyddsrummet skall lära sig att använda utrustningen i skyddsrummet och förbereda rummet för användning. Om det blir nödvändigt att använda skyddsrum ger myndigheterna anvisningar om detta via radion.

Under normala förhållanden används skyddsrummet vanligen som hobbyrum, förråd eller för andra ändamål. Den som förvaltar fastigheten skall se till att skyddsrummets metalldeklar inte rostas, att tätningar är hela, apparaturen fungerar och utrustningen bevaras i skick.

Vanligen finns det inga skyddsrum på landsbygden och småhusområden. De som bor i egnahemshus svarar själva för skyddsåtgärderna. Till exempel vid strålningssituationer skall invånarna hålla sig inomhus

HEMFÖRRÅDET

Hemförrådet är viktigt också i normala förhållanden.

Ha alltid ett förråd av de viktigaste förnödenheterna hemma för åtminstone en veckas behov.

- består av vanliga livsmedel såsom torrvaror
- varierar till innehållet beroende på hushållets matvanor
- innehåller bl.a. kärl för lagring av vatten, läkemedel, jodtabletter, ficklampa och batterier samt nödvändiga hushållsartiklar
- räcker till för en vecka – lagret används och kompletteras kontinuerligt

Ha alltid hemförrådet i skick! Det kan behövas t.ex. vid långvariga elavbrott.

EVAKUERING

Med evakuering avses

- att befolkningen eller en del av befolkningen genom försorg av myndigheterna flyttas från ett område som hotas av fara och placeras i ett tryggt område samt
- tryggande av livsförutsättningar och samhällets viktiga funktioner i en situation där människor evakueras.

Inrikesministeriet, regionförvaltningsverken, kommunerna och de regionala räddningsmyndigheterna svarar för planeringen och verkställandet av evakueringen. Därtill sköter varje ministerium de uppgifter som hör till deras kompetensområde när det gäller evakuering.

Evakuering är ett sätt att skydda befolkningen. I de flesta situationer är det första alternativet att skydda befolkningen där de befinner sig, vid behov genom att använda skyddsrum. Som ett begrepp har evakuering en vidare betydelse. I inskränkt mening kan evakuering innebära till exempel att invånarna i ett hus överflyttas och i den vidaste meningen att in-

vånarna i flera kommuner eller hela befolkningen på ett visst område överflyttas för att de skall undvika hotande fara och placeras på annat håll där det är tryggare.

Det finns beredskap att evakuera befolkningen till följd av olyckor, storolyckor samt under politiska, ekonomiska eller militära undantagstillstånd.

Evakueringarna planeras både för normala förhållanden och undantagsförhållanden och de genomförs i den omfattning som situationen kräver antingen före en hotande situation eller efter att det inträffat en olycka. Beslut om var den evakuerade befolkningen placeras fattas separat i varje enskilt fall enligt de krav som situationen ställer. De evakuerade kan placeras antingen i ett närliggande område eller på längre avstånd.

Källor:

Inrikesministeriets hemsida (www.intermin.fi)

Handbok om säkerhet – skydda dig själv och andra (texten reviderad)